

ERDŐVÉDELMI MONITORING

Erdészeti megfigyelések értékelése

A jelentés röviden összefoglalja az erdészeti monitoring céljait, elveit és módszereit. Jellemzi a 12, az Egyezmény hatálya alá eső megfigyelési területet és az ott folyó megfigyeléseket: faállományok fatermésének és egyes fák kerületnövekedésének a mérését, a fák egészségi állapotának becslését, valamint talajvízméréseket. Az Egyezménynek megfelelően a jelentés tartalmazza az ezévi adatokat, továbbá annak a rendszernek a struktúráját (adatbázisnak a szerkezetét), amelyben az adatokat a Szlovák fél részére át kell adni.

A jelentés röviden értékeli az ezévi megfigyelési adatokat, természetesen a korábbi megfigyeléseket is figyelembe véve. Ezek alapján megállapítható, hogy a Duna elterelése óta a faállományok egészségi állapota és növekedése romlott, az eddigi vízpótlási eljárások hatása vagy alig volt érzékelhető, vagy az nem egyértelmű. Az 1996-os év meteorológiai szempontból igen kedvező volt, ami miatt a fák leromlása erősen lelassult, de meg nem állt. A megnyugtató megoldást ezért a szigetközi erdők számára a hullámtér rendszeres - évenként két-háromszori, egy-két hétig tartó - elárasztása, továbbá a Duna főmedrében a folyó jelenlegi vízszintjének az eredeti magasság közelébe történő emelése jelentené.

Az egyes megfigyelőhelyek rövid ismertetése

Az Egyezmény hatálya jelenleg 12 erdészeti megfigyelőhelyre terjed ki. *A jövőben javasoljuk ezek számát némileg növelni, ill. módosítani.* A hivatalosan kijelölt, valamint az újonnan létesített megfigyelési helyszíneket és azok általános adatait az 1. és 2. táblázatban és az 1. ábrán foglaljuk össze. Az egyes területek faállomány- és termőhelyi viszonyait ezek után részletesebben is ismertetjük.

A helyszíneknek két azonosítójuk van: a területhez legközelebb található talajvízszint észlelő kút száma, valamint az erdészeti szakigazgatás által használt községhatár, tag és erdőrészlet (együtt).

1. táblázat. Az Erdészeti Tudományos Intézet megfigyelőterületei és adatszolgáltatásának főbb adatai a Magyar-Szlovák Adatcsere Egyezmény jelenlegi állapota szerint.

A parcellához legközelebbi kút szám(ok)	község-határ	tag, erdő-részlet	heti kerület-mérés	talajvíz-szint mérés
9600,9355	Dunakiliti	6 B		
9992	Dunakiliti	13 B		
9991	Dunakiliti	14 C		
9496	Dunasziget	5 E		
9498	Dunasziget	11 D		
9994	Dunasziget	22 B1	x	
9495	Dunasziget	34 A		
9452	Hédervár	11 B/1		
9995,9978	Lipót	4 A/1	x	x
9995,9978	Lipót	4 A/4	x	
9996,9980,9981	Lipót	27 C/1		x
9979,9997	Ásványráró	6 G		x

Megjegyzések.

Fatermési

mérések valamennyi helyen folynak. Az egyes mérésekhez tartozó konkrét adatok definícióját, dimenzióját és számításának módját az adatbázis struktúrájáról szóló rész - az 1. melléklet - tartalmazza.

2. táblázat. A megfigyelőterületek és azok faállományának főbb adatai

Aparitáshoz megköthető kút száma(ok)	fajta	EDIR' geod. kódok (m)		WGS-84 ellipszoid (fok-p-mp)	
		Y	X	síkszélesség	hosszúság
980,9855	űtásnyár (Populus eurameicaria 'Robusta')	520800	294150	47-58-40.952	17-18-50.792
9892	'OP-229 nyár (Populus eurameicaria 'OP-229)	522320	293117	47-58-08.744	17-20-14.798
9891	dásnyár (Populus eurameicaria 'I-214)	521880	293057	47-58-06.813	17-19-53.644
9486	űtásnyár (Populus eurameicaria 'Robusta')	523800	292700	47-57-56.149	17-21-16.929
9488	dásnyár (Populus eurameicaria 'I-214)	524873	290897	47-56-58.682	17-22-20.436
9894	kocsányostűz (Quercus robur)	527610	288557	47-56-44.814	17-21-34.384
9485	dásnyár (Populus eurameicaria 'I-214)	522700	292457	47-57-47.650	17-20-33.808
9452	mézgás éger (Alnus glutinosa)	531000	279900	47-50-02.129	17-27-29.057
9896,9978	'Pamónia nyár (Populus eurameicaria 'Pamonia)	534250	280647	47-51-33.151	17-30-01.740
9896,9978	dásnyár (Populus eurameicaria 'I-214)	534250	280647	47-51-33.151	17-30-01.740
9896,9990,9881	'Pamónia nyár (Populus eurameicaria 'Pamonia)	536620	280157	47-51-18.793	17-31-56.196
9979,9897	dásnyár (Populus eurameicaria 'I-214)	536450	279449	47-50-56.136	17-31-00.590

Az 1996-os tapasztalatok rövid értékelése

A meteorológiai és hidrológiai viszonyok

Az 1996-os évet a korábbiakhoz képest kiegyensúlyozottabb hidrológiai viszonyok jellemezték. Viszonylag egyenletes, egész évben nagy mennyiségű volt a csapadék, a vízpótló rendszer pedig folyamatosan és egyenletesen nagy vízhozamokat mutatott a mellékágrendszerben.

Az Országos Meteorológiai Szolgálat adatai alapján a vegetációs időben lehullott csapadék jelentősen túlszámnyalta az elmúlt 10, illetve 25 év átlagát, a hőmérséklet azonban elmaradt a sok éves átlagtól.

Az általunk megfigyelt talajvíz-kutak adatai alapján a változások irányai nem mutatnak egységes tendenciát, hanem nagyon is helyhez kötött mozgásokról van szó. A területek egy részén (Lipót, Ásványráró) az elmúlt két év vízutánpótlása számottevően megemelte az 1993-94 évi időszakhoz képest a vegetációs időben mért talajvízszintet, és biztosította a folyamatos kavicsréteg feletti elhelyezkedését. Ez a helyzet viszonylag kedvező a nemesnyárok számára, a fűzeknek azonban önmagában nem elégséges, szükségük lenne az előntésre, amire nem került sor. Általánosságban azonban megállapítható, hogy 1995-1996-ban kiegyenlített volt talajvízszint, az előző két évnél magasabb, de az elterelés előtti szintet nemigen éri el. A Duna közvetlen partmenti szakaszán nem javult a helyzet.

Az 1995-ös évi faállomány-növekedés

A mérési lehetőségekből adódóan (a buja szigetközi növényzet miatt csak januárban vagy februárban érdemes a faméreteket lemérni) csak az előző évi faállomány-növekedésre vannak adataink. Ezeket az azt megelőző időszak adataival összehasonlítva lehet értékelni.

Mivel a Szigetközben a különböző fajtájú nemesnyárok nagy területeket

foglalnak el, így gazdaságilag jelentősek, a megfigyelőhelyek nagy része is nemesnyárasban, elsősorban a legnagyobb jelentőséggel bíró olasznyárasokban ('I-214' klón) lett kitűzve. Az 'I-214' olasznyárasok összfatermésének folyónövedékét, illetve ennek alakulását vizsgálva megállapítható:

- a vizsgált szigetközi olasznyárasok összfatermésének növedéke az utolsó három évet megelőzően általában meghaladja az országos átlagot;
- az 1993-1995 időszakban az összfatermés folyónövedéke szinte valamennyi parcella esetében a kor függvényében várható értéknél jelentősebb mértékben csökkent;
- e növedék-csökkenés sajnálatos módon a kezdetben ígéretes növekedést mutató fiatal parcellákra fokozott mértékben jellemző;
- két középkorú parcella esetében a törzsek kiszáradása következtében a folyónövedék negatív értékbe csapott át; megjegyzendő, hogy az egyik erdőrészlet közvetlenül a Duna-meder mellett van;
- az összfatermés folyónövedéke 1992. év végéig minden korcsoport esetén növekvő tendenciát mutat (figyelembe véve a fentebb említett életkori sajátosságokat, vagyis a fiatalkori intenzív növekedést), ám 1993. év tavaszától az összfatermés folyónövedékében jelentős csökkenést észlelhetünk. 1992 végéig az összfatermés folyónövedéke egyenletesen alakult, ezt követően viszont jelentős mértékben csökkent. 1993-ban csupán egy, az akkor 8 éves parcellán tapasztalható magas folyónövedék-érték, ami részben életkori sajátosságokkal, részben pedig azzal magyarázható, hogy az adott körzet vízutánpótlása akkor viszonylag jónak volt mondható. A fiatalabb parcellák folyónövedékének csökkenése intenzívebb. A 15 évesnél idősebb 'I-214' olasznyárasok összfatermésének folyónövedéke az 1993. évben elért alacsony szinthez képest nem változott jelentősen.

A Duna elterelését követő három év során tehát a térség jelenleg kiemelt gazdasági jelentőségű fafaja ('I-214' olasznyár) vizsgálatakor az összfatermés folyónövedékében jelentős, szignifikáns visszaesését tapasztaltuk. Ugyancsak csökkent az egyéb nemesnyár klónok, valamint a fűz fatérfogat-növedéke is. Nem, vagy alig csökkent viszont a kis térfoglalású keménylombos fafajok (pl. a tölgy) növekedése.

A fák kerületnövekedése

A vegetáció 1996-ban a tavaszi nagyon alacsony hőmérséklet miatt nagyon későn, csak május elején indult meg, a vegetációs időszak vége viszont kitolódott szeptember vége-október elejéig. A tényleges növekedési időszak 20 hét körül volt. A kerületmérési eredmények is azt mutatják, hogy a Duna elterelését követően valamennyi faállomány növekedésében törésszerű csökkenés következett be, amit az elmúlt két év javuló hidrológiai viszonyai sem tudtak visszaállítani az eredeti mértékre.

A fák egészségi állapota

A megváltozott hidrológiai viszonyok a növekedés csökkenése mellett legközvetlenebbül az egészségi állapot változásában jelentkeznek. Az egészségi állapot sokkal nehezebben határozható meg egzakt módon, mint a növedék csökkenése, hiszen sok esetben szubjektív megítélésről van szó. Ezen szubjektív hatások csökkentésére létrehoztunk egy olyan, 26 állandó pontból álló mintahálózatot, amely reprezentálja a hullámtéri erdőt, és az évenkénti azonos időben való visszatérés lehetővé teszi egy realisabb kép kialakítását.

A megfigyelések rövid ideje miatt csak óvatosan kezelhető eredményeink vannak. Megállapítható, hogy a tél során jelentős mértékű pocokkár - a hosszú, hideg télnek és hűs csapadékos tavasznak köszönhetően - nem jelentkezett, pedig a korábbi években kártételükkel számolni kellett.

A tavaszi lombkárosítások mértékének a felvétele, és a károsítók azonosítása megtörtént. A nyáron kétféle rovar pusztítását észleltük nagyobb mértékben: a nagy nyárlevelész és az aranyfarú pille levélrágása volt számottevő.

A füzállományok általános kondíciója az év első felében csak közepesnek volt minősíthető. A törzseken nagyon sok járulékos rügy hajtott ki, a koronában sok volt a száraz ág, helyenként egész foltokban pusztultak a fák. Mindez arra utal, hogy ez a termőhely már nem a füzek termőhelye, hanem annál szárazabbá vált.